

حاشیه‌نشینی و اعتیاد

مؤلف

عادلہ فخری

سرشناسه	: فخری اسفستانی، عادلہ، ۱۳۶۴ -
عنوان و نام پدیدآور	: حاشیه‌نشینی و اعتیاد/ مولف عادلہ فخری
مشخصات نشر	: تهران: نیل آی: جامعه پژوهان برنا، ۱۳۹۷
مشخصات ظاهری	: ۱۷۲ ص.
شابک	: ۹۷۸-۶۰۰-۹۶۷۴۳-۲-۹
وضعیت فهرست‌نویسی: فیبا	
یادداشت	: کتابنامه.
موضوع	: اعتیاد -- سبب‌شناسی
موضوع	: Drug addiction -- Etiology
موضوع	: اعتیاد -- ایران -- نمونه‌پژوهی
موضوع	: Drug addiction -- Iran -- Case studies
موضوع	: حومه‌نشینی و حاشیه‌نشینی -- ایران -- جنبه‌های اجتماعی
موضوع	: Suburban life -- Social aspects -- Iran
موضوع	: انحراف اجتماعی
موضوع	: Deviant behavior
موضوع	: حومه‌نشینی و حاشیه‌نشینی -- ایران -- نمونه‌پژوهی
موضوع	: Suburban life -- Iran -- Case studies
موضوع	: اعتیاد -- جنبه‌های اجتماعی
موضوع	: Drug addiction -- Social aspects
رده‌بندی کنگره	: HV۸۰۱/۳۰۲:۳۹۷
رده‌بندی دیویی	: ۳۶۲/۲۹۳
شماره کتابشناسی ملی	: ۴۷۹۷۴۵۶

آدرس: تهران، افسریه، پانزده متری اول، کوچه چهارم پلاک ۲۰
تلفن تماس: ۳۳۱۴۸۱۸۷-۰۹۱۹۱۱۳۷۱۱۹

Email: Nia.vsb@gmail.com

حاشیه‌نشینی و اعتیاد

تألیف: عادلہ فخری

چاپ اول: ۱۳۹۷ تهران * تعداد: ۵۰۰ نسخه

قیمت: ۱۲۰۰۰ تومان * لیتوگرافی و چاپ: نگین

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۹۶۷۴۳-۲-۹

همه حقوق چاپ و نشر برای صاحب اثر محفوظ است

مقدمه مؤلف

در جامعه‌ی شهری ایران، پدیده‌ی حاشیه‌نشینی، یکی از مهمترین معضلات اجتماعی شهری است. در تبیین کلی، این پدیده‌ی اجتماعی - اقتصادی و شهری، ناشی از علل ساختاری مانند نابرابری در فرصت‌ها و توزیع درآمد، زروت و درآمد جامعه می‌باشد که در فرآیند رشد و توسعه به شکل‌های عدم تعادل‌های منطقه‌ای، شهری و روستایی ظهور کرده است. همچنین دگرگونی‌ها و تحولات اقتصادی، اجتماعی و سیاسی که در نیم قرن گذشته در کشورها روی داده، موجب شده با توجه به رشد بالای جمعیت و محرومیت‌های جامعه‌ی روستایی، بخش عظیمی از آن‌ها و نیروی کار روستایی به شهرها کوچ کنند و در پیرامون شهرها و یا در اراضی بایر و غصبی درون آن‌ها به طور غیررسمی اسکان یابند و همان‌طور که آسیب‌های متعددی از جمله اعتیاد به مواد مخدر شده است. مطالعات نشان می‌دهد مسئله‌ی حاشیه‌نشینی در ایران، صرفاً مسئله‌ای فیزیکی و کالبدی نبوده بلکه مسئله‌ای ساختاری است که در اثر نابرابری‌های اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی در سطح ملی و منطقه‌ای بوجود آمده است. و ویژگی‌های جوامع اسکان غیررسمی، می‌دهد که اغلب حاشیه‌نشینان، از مهاجران تهیدست روستایی و یا تهیدستان محرومان شهری می‌باشند. لذا محقق با آگاهی نسبی از این مسئله که در حال تبدیل شدن به بحران است، درصدد برآمد تا با ارائه یک تحقیق علمی، لایه‌های پنهانی را با همکاری اساتید و متخصصین، بشکافد تا در نهایت عنصری به عرصه علم افزوده شود.

فهرست مطالب

فصل ۱- کلیات.....	۱۱
مقدمه.....	۱۳
۱- چرا اعتیاد یک آسیب اجتماعی است؟.....	۱۴
۱-۲ لزوم بررسی اعتیاد در میان حاشیه‌نشینان.....	۱۹
۱-۳-۱. قدم و موانع اعتیاد.....	۲۲
۱-۴-۱. پیشینه اعتیاد.....	۲۲
۱-۵-۱. موانع و تنگنای پیشرفت.....	۲۳
۱-۶-۱. ساختار مطالعاتی پژوهش حاضر.....	۲۴
فصل ۲- از نظریات کارکردگرایی تا پارادایم تضادی.....	۵۷
مقدمه.....	۵۹
۲-۱-۱. مبانی و چارچوب نظری.....	۵۹
۲-۲-۱. مباحث نظری.....	۶۶
۲-۲-۲-۱. تئوری کارکردی- ساختی.....	۶۶
۲-۲-۲-۱-۱. نظریه دورکیم.....	۶۶
۲-۲-۲-۲-۱. نظریه آنومی یا فشار ساختاری مرتون.....	۶۷
۲-۲-۲-۲. نظریه خرده فرهنگی.....	۷۰
۲-۲-۲-۲-۱. خرده فرهنگ بزهکاری کوهن.....	۷۰
۲-۲-۲-۳. رویکرد کنش متقابل نمادین.....	۷۲
۲-۲-۳-۱. نظریه فرصت‌های متفاوت.....	۷۲

- ۲-۲-۲. پیوند افتراقی ساترلند..... ۷۴
- ۲-۲-۴. رویکرد تضاد:..... ۷۷
- ۲-۲-۵. مکتب محیط اجتماعی و فرهنگی..... ۷۷
- ۲-۳. جمع‌بندی مباحث نظری:..... ۷۸
- ۲-۴. چارچوب نظری:..... ۷۹
- ۲-۵. فرضیه‌های تحقیق:..... ۸۱
- ۲-۶. مفاهیم و متغیرهای تحقیق:..... ۸۲
- ۲-۷. تعریف نظری و عملیاتی مفاهیم:..... ۸۲
- ۲-۸. حاشیه‌نیشینی:..... ۸۲
- ۲-۸-۱. حاشیه‌نیشینی: تعریف آن:..... ۸۵
- ۲-۹. چگونگی فرایم‌گس زندگی در حاشیه شهر:..... ۸۸
- ۲-۱۰. تعریف عملیاتی حاشیه‌نیشینی:..... ۸۸
- ۲-۱۰-۱. اعتیاد:..... ۹۰
- ۲-۱۰-۲. ارتباط با گروه‌های کجرو:..... ۹۲
- ۲-۱۰-۳. پایگاه (جایگاه) اقتصادی..... ۹۵
- ۲-۱۰-۴. آنومی:..... ۹۶
- ۲-۱۰-۵. خرده فرهنگ بزهکاری:..... ۹۸
- ۲-۱۰-۶. شیوه و پذیرش قومی (قومیت)..... ۱۰۲
- ۲-۱۱. الگوی پیشنهادی تحقیق: عوامل موثر بر گسترش سوء مصرف مواد مخدر..... ۱۰۴

فصل ۳- روش‌شناسی..... ۱۰۵

مقدمه..... ۱۰۷

۱-۳. روش ها و تکنیک های مورد تحقیق:	۱۰۹
۱-۲-۳. روش های مورد استفاده:	۱۰۹
۲-۲-۳. تکنیک ها:	۱۰۹
۳-۲. جامعه مورد بررسی:	۱۱۱
۱-۳-۲. جامعه نمونه:	۱۱۲
۲-۲-۲. واحد نمونه:	۱۱۲
۳-۳-۲. اندازه نمونه و فرمول نمونه گیری:	۱۱۳
۳-۳. روش گردآوری اطلاعات:	۱۱۴
۴-۳. روش های آماری مورد استفاده:	۱۱۶
۵-۳. پرسشنامه:	۱۱۸
۶-۳. پایایی:	۱۲۲

فصل ۴- دستاوردها..... ۱۲۵

۴-۱. جداول فراوانی:	۱۲۷
۲-۴. فرضیه ها:	۱۳۹
۱-۲-۴. فرضیه اول: همبستگی مثبت بین حاشیه نشینی و آرمی:	۱۳۹
۲-۲-۴. فرضیه دوم: همبستگی بین اعتیاد و حاشیه نشینی:	۱۴۰
۳-۲-۴. فرضیه سوم: همبستگی مثبت بین درآمد و گرایش به اعتیاد:	۱۴۱
(سوء مصرف مواد مخدر):	۱۴۱
۴-۲-۴. فرضیه چهارم: همبستگی مثبت بین ارتباط با کجرو و حاشیه نشینی:	۱۴۳
۵-۲-۴. فرضیه پنجم: همبستگی مثبت بین گرایش به اعتیاد و ارتباط با کجرو:	۱۴۴

۴-۲-۶. فرضیه ششم: همبستگی مثبت بین شیوه قومی و گرایش به اعتیاد

۱۴۴.....

۴-۲-۷. فرضیه هفتم: همبستگی مثبت بین آنومی و گرایش به اعتیاد..... ۱۴۵

۴-۲-۸. فرضیه هشتم: رابطه و همبستگی بین خرده فرهنگ بزهکاری و

ارتباط با کجروها..... ۱۴۶

۴-۲-۹. فرضیه نهم: همبستگی مثبت بین خرده فرهنگ بزهکاری و گرایش

به اعتیاد..... ۱۴۷

فصل ۵- یافته‌ها..... ۱۵۱

۵-۱. یافته‌ها..... ۱۵۳

فصل ۶- جمع‌بندی، نتیجه‌گیری و راهکارها..... ۱۵۷

۶-۱. نتیجه‌گیری:..... ۱۵۹

۶-۲. راهکارها:..... ۱۶۱

منابع و مأخذ..... ۱۶۷